

Projevy karmy VII: Hygiena a karma

• Ženská a mužská inkarnace

Karma a hygienická opatření

[...Na konci minulé a na začátku této přednášky se R. Steiner věnuje otázce hygieny a karmy.] Jestli dojde k objevu určitých věcí nebo jestli jsou učiněna opatření, která v tom či onom směru umožňují karmicky zasahovat, nezáleží na mínění nebo libovůli lidí, nýbrž nastává to, když to nastat má. Avšak bez ohledu na to: Jestliže odstraníme jisté příčiny, které by tu jinak byly a které by na základě karmické zápletky jistí lidé vyhledali, můžeme tím karmu těchto lidí ovlivnit. To ovšem neznamená, že ji odstraníme, nýbrž že jí dáme jiný směr.

Představme si tedy případ, že určitý počet lidí by se karmickým zapletením cítil puzen vyhledat určité vlivy, které by přinesly karmické vyrovnání. Hygienickými opatřeními byly tyto vlivy či poměry prozatím odstraněny, lidé je už nemohou vyhledat. Tito lidé tím však nejsou osvobozeni od toho, co se od nich jako karmický následek vyžaduje, nýbrž jsou nuceni vyhledat si jiné vlivy. Svě karmě člověk neunikne. Těmito opatřeními není zproštěn toho, co by si jinak vyhledal.

Z toho můžete vidět, že pro karmické vyrovnání, které bychom na jedné straně dokázali odstranit, by zase muselo nastat vyrovnání v jiném směru. Odstraníme-li některé vlivy, pouze tím vytvoříme nutnost vyhledat jiné příležitosti a vlivy. Předpokládejme nyní, že mnohé epidemie, společné příčiny nemocí, lze prostě vysvětlit tím, že lidé, kteří tyto příčiny nemocí vyhledají, chtějí odstranit to, co si karmický přivodili, jako například při epidemii neštovic orgány bezcitnosti. Kdyby se nám podařilo tyto orgány odstranit, zůstala by příčina bezcitnosti přesto zachována a dotyčné duše by pak v této či jiné inkarnaci musely hledat odpovídající vyrovnání jiným způsobem. Co se zde děje, pochopíme, poukážeme-li na něco, s čím určitě musíme počítat, a to je následující skutečnost.

Pohodlnost života a pustnutí duší

Dnes se vskutku odstraňuje velké množství vnějších vlivů a příčin, které by lidé jinak vyhledávali kvůli vyrovnání jistých karmických záležitostí, jimiž se lidstvo zatížilo v dřívějších epochách. Tím však pouze odstraňujeme možnost, aby člověk podlehl vnějším vlivům. Vnější život pro něj děláme příjemnějším nebo i zdravějším. Tím ovšem dosáhneme pouze toho, že karmické vyrovnání, které by si vyhledal v podobě určité nemoci, si musí hledat jinou cestou. Duše, které jsou dnes touto cestou zachraňovány po zdravotní stránce, jsou zároveň odsuzovány k tomu, aby si toto karmické vyrovnání vyhledaly jiným způsobem. A budou nuceny hledat ho v četných případech, které patří k těm právě vylíčeným. Tím, že je jim zdravějším životem poskytováno větší fyzické pohodlí, že je jim fyzický život usnadňován, je duše ovlivňována opačným způsobem; je ovlivňována tak, že pozvolna pocítuje jistou prázdnotu, nespokojenost, nenaplněnost. A kdyby to tak šlo dál, kdyby byl vnější život stále příjemnější, stále zdravější (což podle obecných představ v čistě materialistickém životě může být), měly by takové duše čím dál menší vůli dostat se samy v sobě dál. V určitém smyslu by souběžně docházelo k pustnutí duší.

Kdo se důkladněji dívá na život, může to již dnes pozorovat. V málokteré epoše bylo tolik lidí, kteří by žili v tak příjemných vnějších poměrech, přitom se však ubírali životem s pustými, nezaměstnanými dušemi, jako je tomu dnes. Tito lidé proto spěchají od senzace k senzaci; potom, stačí-li jim peníze, cestují od města k městu, aby něco viděli, nebo musí-li zůstat v jednom městě, spěchají každý večer od zábavy k zábavě. Duše přesto zůstává pustá, až nakonec ani sama neví, co má na světě hledat, aby se jí dostalo nějakého obsahu. Zejména se životem v čistě vnějších, fyzicky příjemných poměrech vytváří sklon přemýšlet jen o fyzických záležitostech. A kdyby zde tento sklon zabývat se fyzickými záležitostmi již dlouho nebyl, nezesílil by ani sklon k teoretickému materialismu tolik, jak je tomu v naší době. Duše tak stále více trpí, zatímco vnější život je čím dál zdravější.

Nejméně si na tuto skutečnost může stěžovat theosof, protože theosofie nám všude dává možnost porozumět věcem a tím i pochopit, v čem spočívá vyrovnání. Duše mohou zůstat prázdné jen do jisté míry; pak se jakoby vlastní pružností vymrští na druhou stranu. Hledají si potom obsah, který je spřízněn s hlubinami vlastní duše. Potom poznají, jak nutně potřebují dospět k theosofickému světonázoru.

[...] Můžeme tedy dát karmě lidí jiný směr na tu či onu stranu; nemůžeme však odstranit zpětné působení na člověka. Člověku se nějakým způsobem vrátí to, co si v dřívějších životech sám připravil. [...]

Rozdílnost mužské a ženské inkarnace

Předpokládejme, že nějaká žena žije v určité inkarnaci. Budete patrně souhlasit, že žena už jen tím, že je žena, má nutně jiné zážitky než muž a že tyto zážitky nesouvisí jenom s vnitřními duševními pochody, ale že v nejšířším měřítku souvisí s vnějšími událostmi, s životními situacemi, do nichž se žena dostává jen díky tomu, že je žena, a které zase zpětně působí na celé duševní rozpoložení a naladění. Můžeme tedy mluvit o tom, že žena je vedena k určitému jednání, které je velmi těsně spjato s jejím ženstvím. Vyrovnání mezi mužem a ženou se děje teprve v oblasti duchovního soužití. Čím hlouběji ovšem sestupujeme do pouhé duševnosti a do vnějšího života člověka, tím větší je rozdíl mezi mužem a ženou, co se jejich života týče.⁵³

Můžeme tedy říci, že žena se i v jistých vlastnostech duše liší od muže, že spíše tíhne k oněm vlastnostem duše, jež vedou k impulzům, které musíme označit za emocionální; a zjišťujeme, že je uzpůsobena k tomu, aby ve srovnání s mužem měla spíše psychické zážitky. V životě muže zase převažuje intelektualismus a materialismus (tedy to, co přišlo skrze muže), což má velký vliv na duševní život. Psychická a emocionální stránka u ženy, intelektuální a materialistické aspekty u muže - takto jsou určováni svou přirozeností. Proto má žena jisté

nuance duševního života dány tím, že je žena.

Popsali jsme si již, že vlastnosti, které v duši prožíváme mezi smrtí a novým narozením, se otiskují do naší příští tělesné ústrojnosti. To, co je více psychické, emocionální a v životě mezi narozením a smrtí směřuje spíše do nitra duše, má také sklon zasahovat do ústrojnosti hlouběji, mnohem intenzivněji ji prostupovat. A tím, že žena přijímá tyto dojmy, které souvisí s psychikou, s emocionalitou, přijímá do hlubších základů duše rovněž životní zkušenosti. Muž možná sbírá bohatší zkušenosti a také vědecktější, avšak zkušenosti mu nevstupují tak hluboko do duševního života, jako je tomu u ženy.

U ženy se celý svět zkušeností vtiskuje hluboko do duše. Proto mají zážitky silnější tendenci působit na ústrojnost, silněji ji v budoucnosti obepnout. Život ženy tak získává tendenci zasahovat prostřednictvím jejích prožitků v jedné inkarnaci hluboko do organismu a tím v příští inkarnaci utvářet organismus samotný. Hluboké vpracování, hluboké propracování organismu však znamená, že je teď vytvořen organismus mužský. Mužský organismus je vytvořen tím, že síly duše se chtějí hlouběji vtisknout do hmoty. Z toho vidíte, že z ženských zážitků jedné inkarnace vyplývá, že v příští inkarnaci bude vytvořen mužský organismus.

Z povahy okultismu je zde uvedena souvislost, která je mimo morálku. Proto se v okultismu praví: Muž je karmou ženy. - A skutečně je mužská ústrojnost v příští inkarnaci výsledkem zkušeností a zážitků předcházející ženské inkarnace. Přestože riskuji, že u některých shromážděných vzbudím nesympatické myšlenky (vždycky se stává, že současní muži mají příšernou obavu z toho, že by se inkarnovali jako žena), musím tyto skutečnosti zcela objektivně osvětlit.

Měkkost ženského a topornost mužského mozku

Jak je tomu se zážitky muže? Zážitkůmu muže nejlépe porozumíme, budeme-li rovnou vycházet z toho, co jsme si právě vyložili. V případě mužské ústrojnosti se vnitřní člověk důkladněji vžil do

hmoty, sevřel ji silněji, než je tomu u ženy. Žena si uchovává více duchovního v netělesné části své bytosti; nevžívá se tak hluboko do hmoty, svou tělesnost si uchovává měkčí. Neodděluje se natolik od duchovnosti. Pro ženskou přirozenost je charakteristické, že si uchovává více svobodné duchovnosti a méně se tudíž vpravuje do hmoty a především mozek si uchovává měkčí. Proto se nelze divit, že ženy mají zvláštní sklon ke všemu novému, zejména v duchovní oblasti, protože si uchovaly volnější duchovnost a je tu menší odpor. A není náhodou, nýbrž odpovídá to hluboké zákonitosti, že v hnutí, které má ze své povahy co dělat se spirituálními skutečnostmi, je více žen nežli mužů. A kdo je muž, ten ví, jak těžkým nástrojem mužský mozek často bývá. Klade strašlivý odpor, chce-li ho člověk použít k ohebnějším myšlenkovým pochodům. Vůbec nechce spolupracovat. Vše možnými prostředky musí být nejprve vycvičen, aby se zbavil své topornosti. To může být skutečně osobitým zážitkem muže.

Mužská přirozenost je zhuštěnější, sevřenější; vnitřním člověkem v muži je více stlačená, učiněná topornější, tvrdší, hmotnější. Topornější mozek je ovšem nástroj [vhodný] především pro intelektuální činnost, méně pro psychické pochody. Intelektualita je totiž něco, co se mnohem více vztahuje k fyzickému světu. To, co lze označit za mužský intelektualismus, vychází z jeho topornějšího ztuhlejšího mozku. Mohli bychom zde mluvit o jisté „zamrzlosti“ mozku. Musí nejprve roztát, má-li se vpravit do jemnějších myšlenkových pochodů.

To ovšem muže vede k tomu, že chápe spíše vnější věci, zato méně přijímá zážitky související s hlubinami duševního života. A to, co přijme, také nevstupuje nijak hluboko. Vnější důkazem toho je, jak málo do hloubky jde vnější věda a jak málo chápe nitro - jak sice myslí vždy v širokém záběru, s jak malou důkladností však pojímá skutečnosti. [...]

V této morálně neutrální oblasti vidíme, jak to, co si člověk připraví v jedné inkarnaci, utváří v další inkarnaci jeho tělesnost. A jelikož tyto věci hluboko zasahují nejen do našeho vnitřního života,

ale i do našich vnějších prožitků a našeho jednání, musíme říci: To, že člověk má v jedné inkarnaci zážitky muže nebo ženy, určuje v příští inkarnaci tak či onak jeho vnější jednání; v důsledku zážitků ženy má totiž tendenci vytvořit si mužskou ústrojnost a naopak v důsledku zážitků muže ústrojnost ženskou. Jen ve vzácných případech se opakuje inkarnace ve stejném pohlaví; opakovat se může nanejvýš sedmkrát. Pravidlo je však takové, že každá mužská ústrojnost usiluje v příští inkarnaci o to, aby se stala ženskou, a naopak.

Nechť tu není nic platná, neboť nezáleží na tom, co by si člověk ve fyzickém světě přál, nýbrž na sklonech, které člověk má v době mezi smrtí a novým narozením. Tyto sklony jsou určovány rozumnějšími důvody, než jsou třeba ty, že člověk v mužské inkarnaci má hrůzu z toho, že by se v příští inkarnaci vtělil jako žena. Můžete tedy vidět, že příští život je karmicky určován životem minulým a že může být určováno i [lidské] jednání v příštím životě. [...]

R. Steiner, přednáška pro členy Theosofické společnosti z 26. května 1910 v Hamburku, in: Die Offenbarungen des Karma, GA 120, str. 172nn. Česky vyšlo pod titulem Projevy karmy, Michael, Svatý Kopeček 1999, str. 169nn.; autor překladu neuveden; při pořízení nového překladu bylo k tomuto překladu přihlédnuto.

Rudolf Steiner

GA 120